

Więcej nadziei.
O raku, stresie i nowych szansach.

prof. dr hab. n. med. Jadwiga Joško-Ochojska

Gdynia, 25. 10. 2023 r

A woman with blonde hair, wearing a light-colored top, is looking upwards and to the right. She is pointing her right index finger towards a large, glowing, white outline of a human brain. The brain is set against a dark background with many small, bright white stars, suggesting a night sky or a digital space. The text "Skąd ten stres?" is written in a black, serif font across the center of the brain's outline.

Skąd ten stres?

**Problemy dnia
codziennego**

Traumy

Pandemia

**Wojna w
Ukrainie**

**Choroba
przewlekła**

Po pradziadkach

Po dziadkach

Po matce i po ojcu

W przewlekłym
stresie dochodzi do
przekroczenia
norm:
fizjologicznych,
biochemicznych,
a nawet
anatomicznych.

Hormony stresu:
adrenalina
kortyzol

Adrenalina

STRES

ADRENALINA

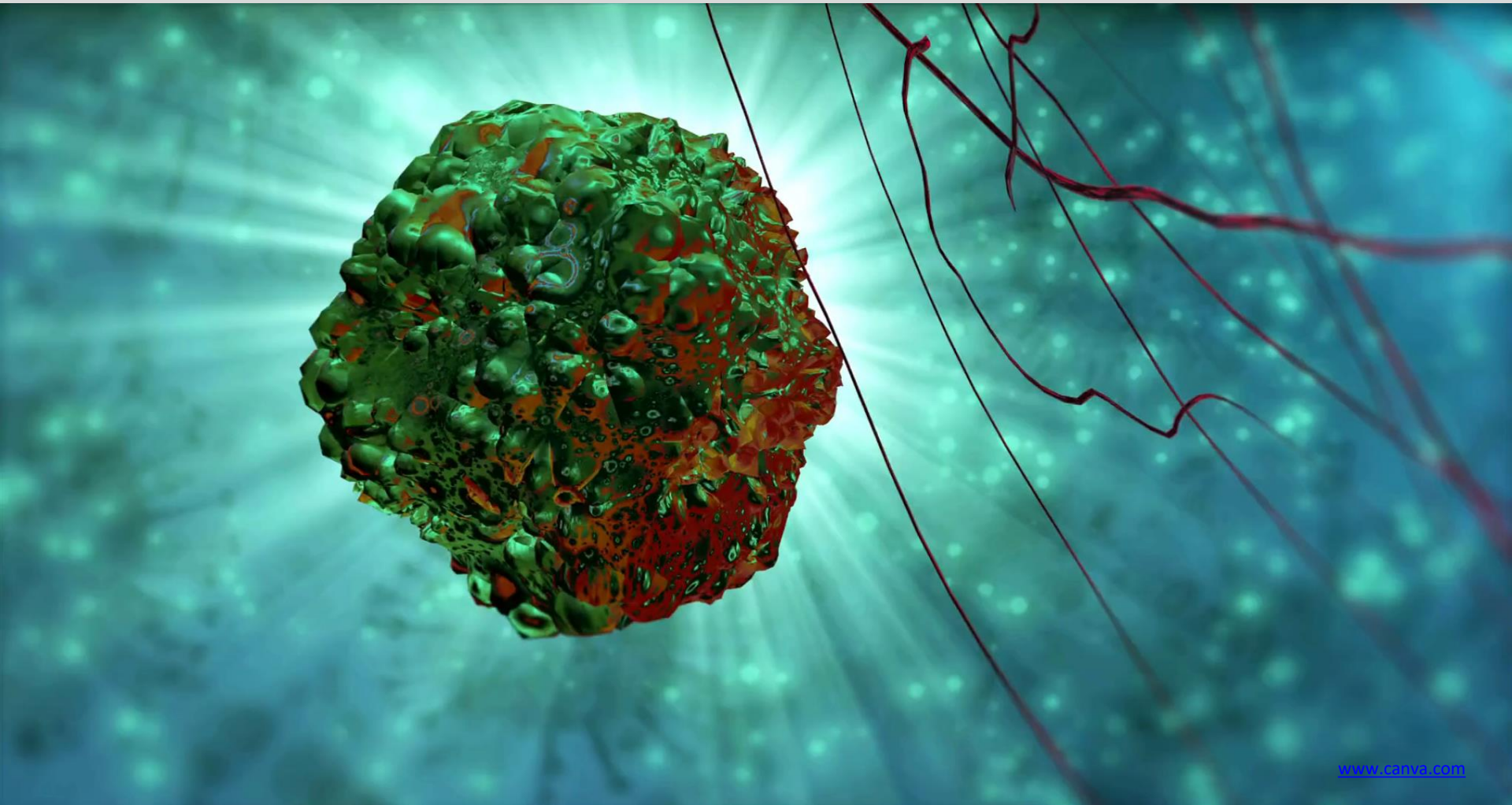
Endote
-lina-1

Hipoksja

HIF-1

VEGF

ANGIOGENEZA

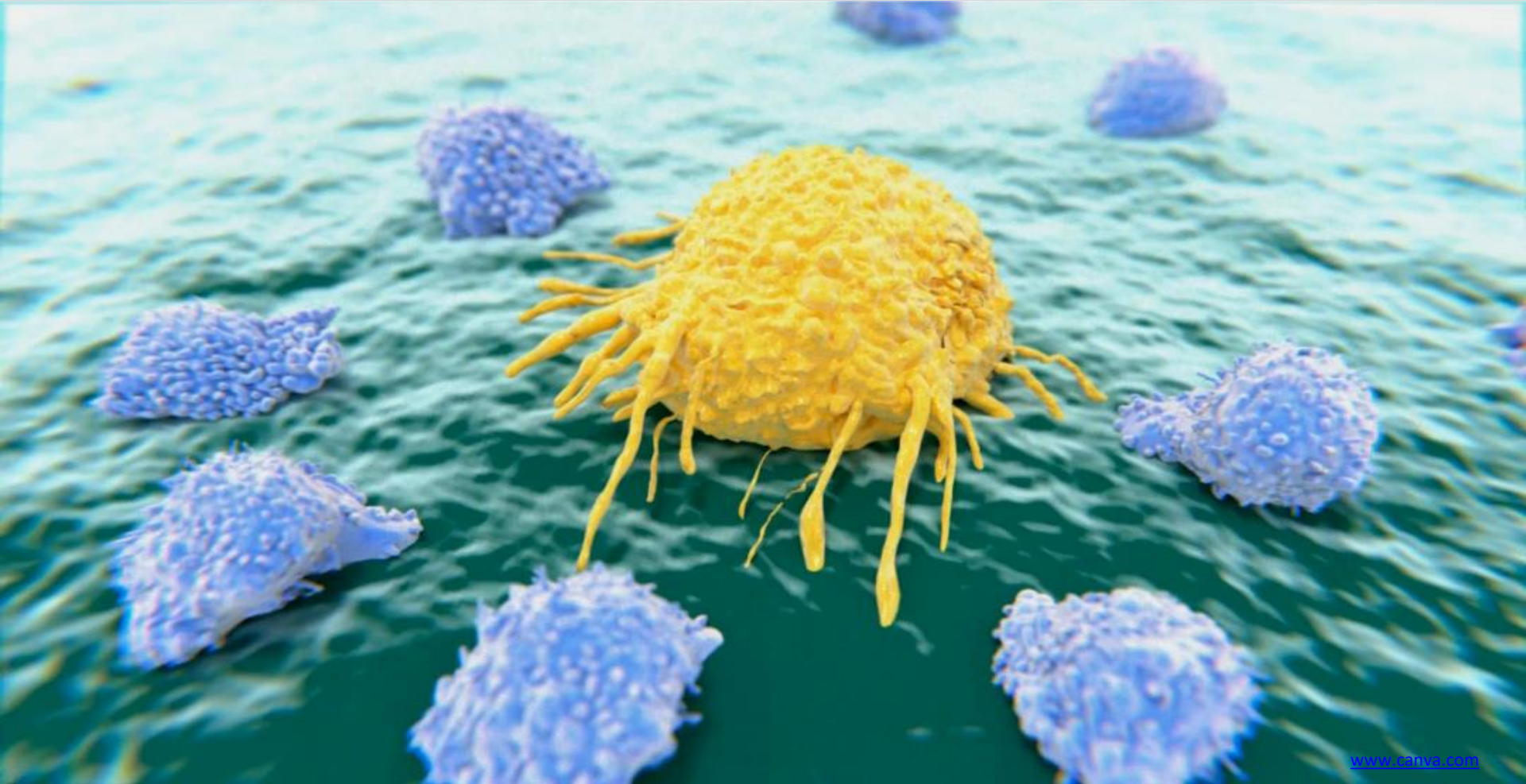

Kortyzol

Kortyzol
hamuje funkcje
komórek NK
i limfocytów T,
przez co
upośledza układ
odpornościowy.

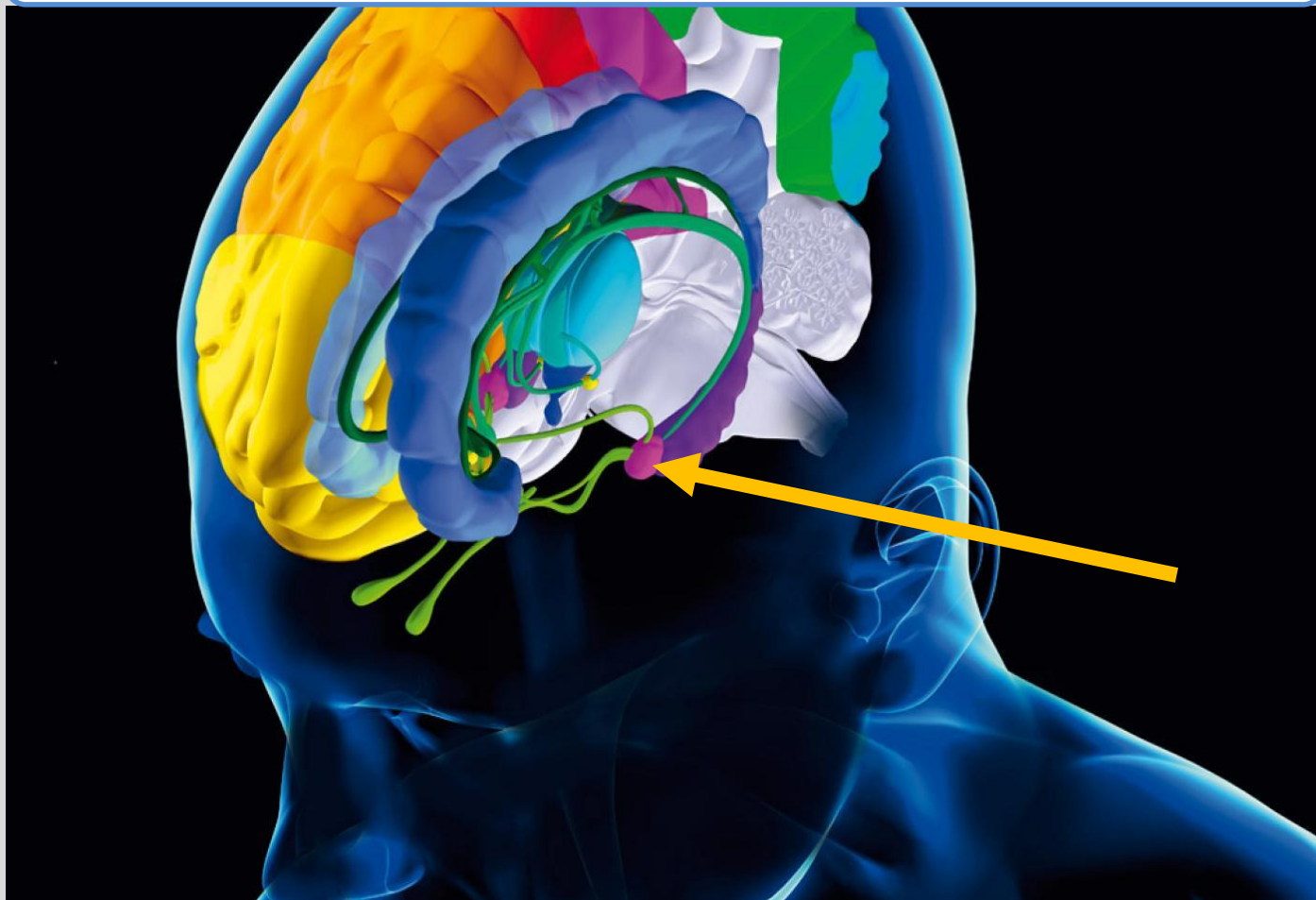
Stres – kortyzol

Stres – kortyzol

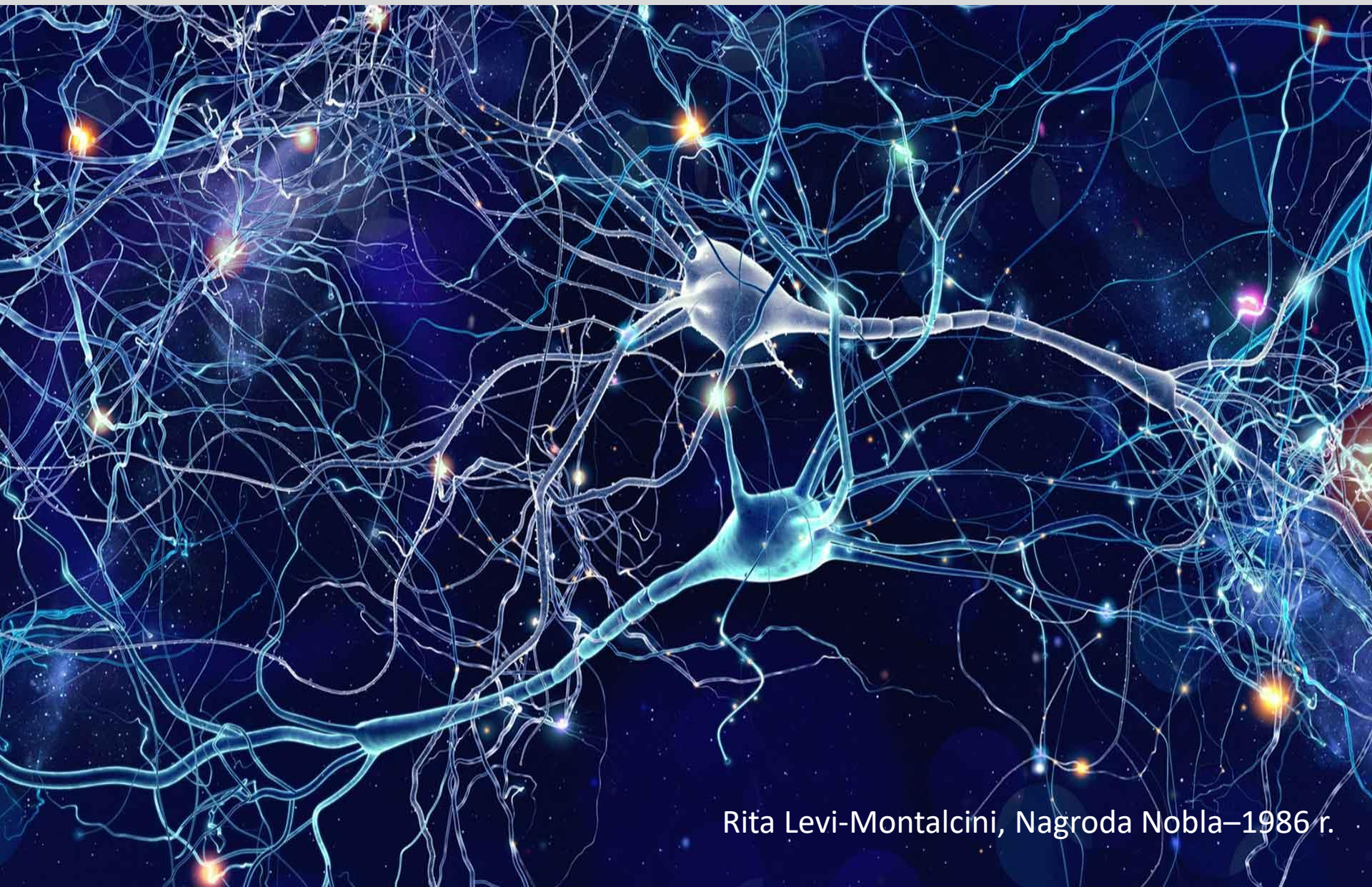

Stres – kortyzol

NEUROGENEZA

Rita Levi-Montalcini, Nagroda Nobla–1986 r.

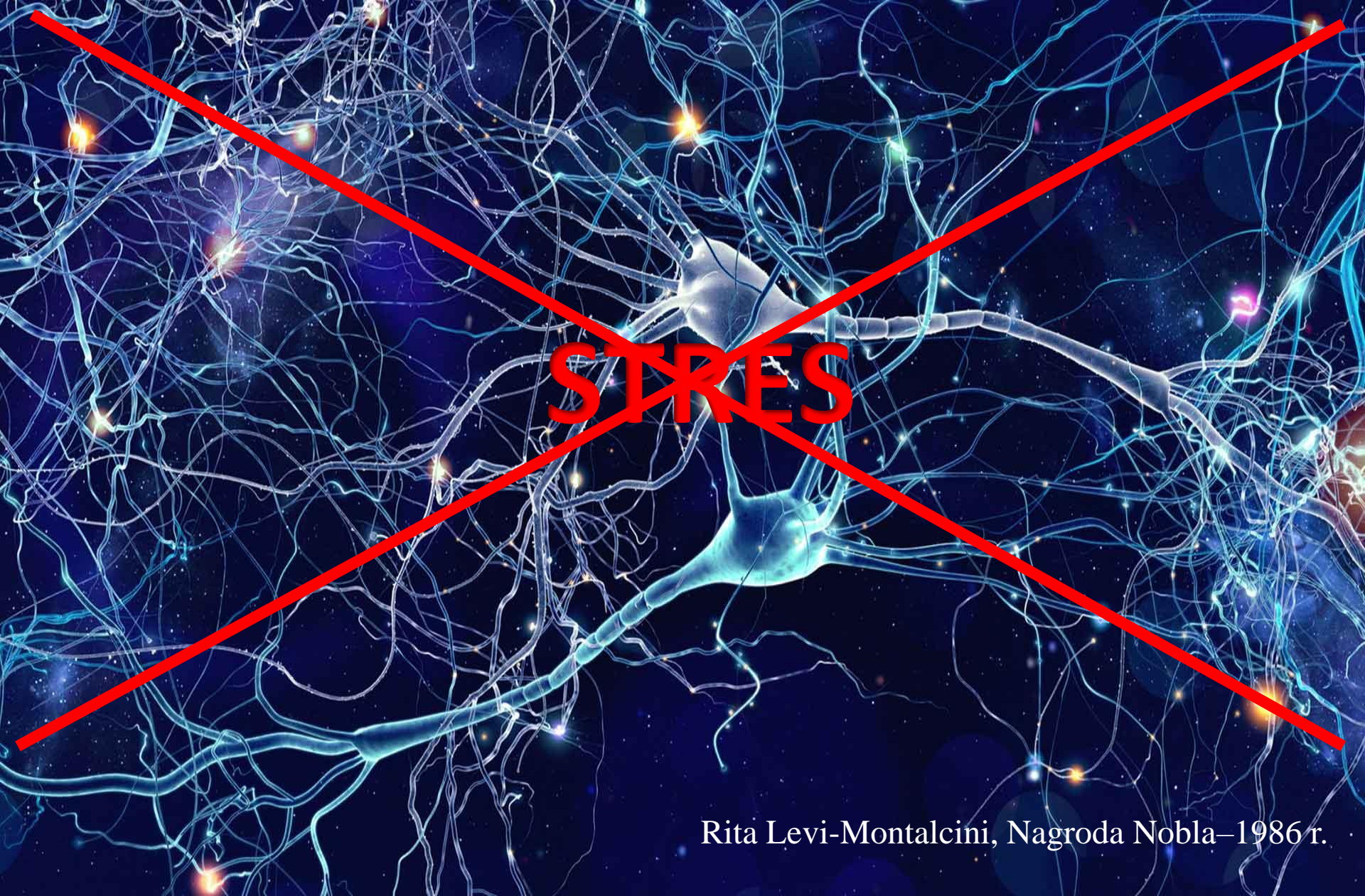

Rita Levi-Montalcini, 1909 – 2012.

NEUROGENEZA

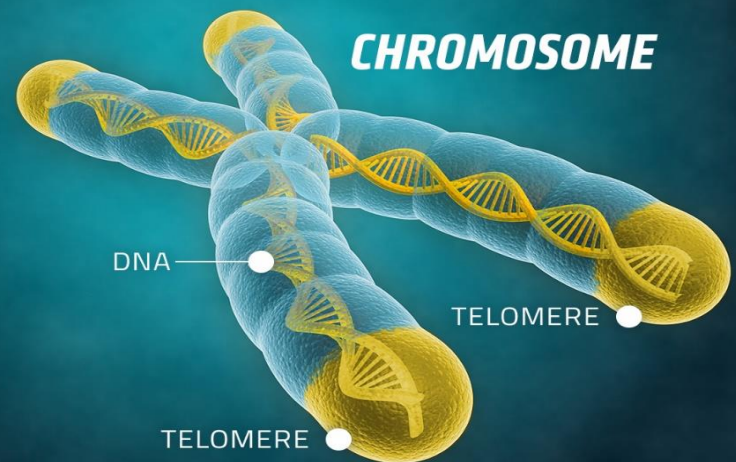
Rita Levi-Montalcini, Nagroda Nobla–1986 r.

Elizabeth Blackburn

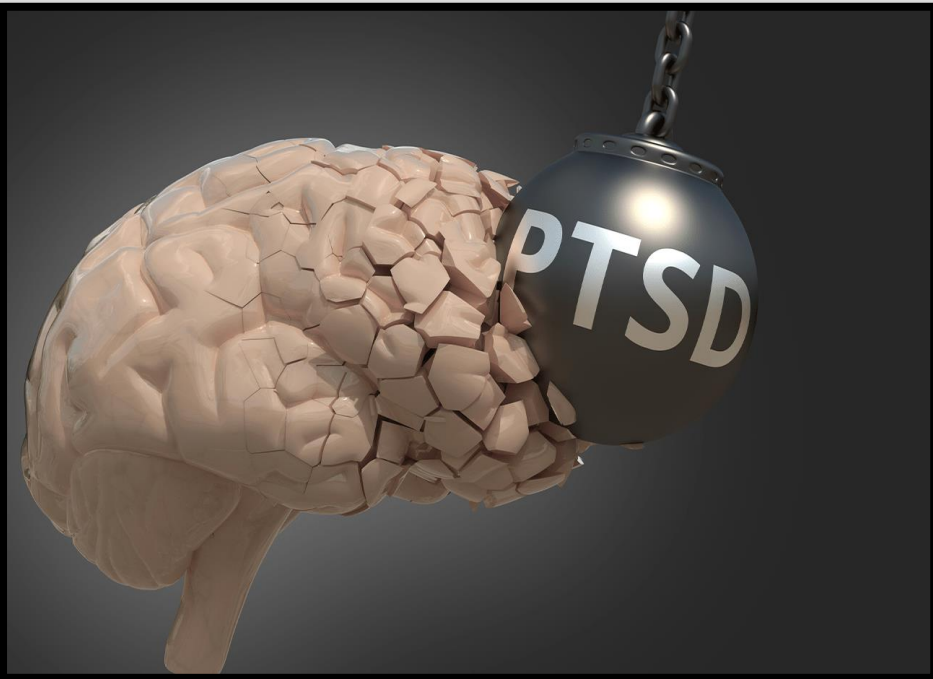
Nagroda Nobla – 2009 r.

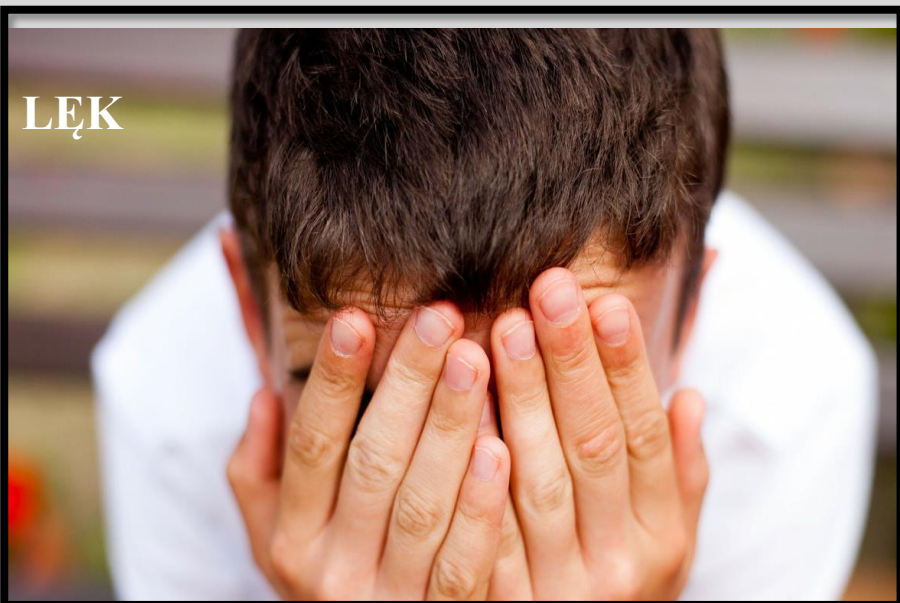
DEPRESJA

PTSD

LEK

AGRESJA

Stres – kortyzol

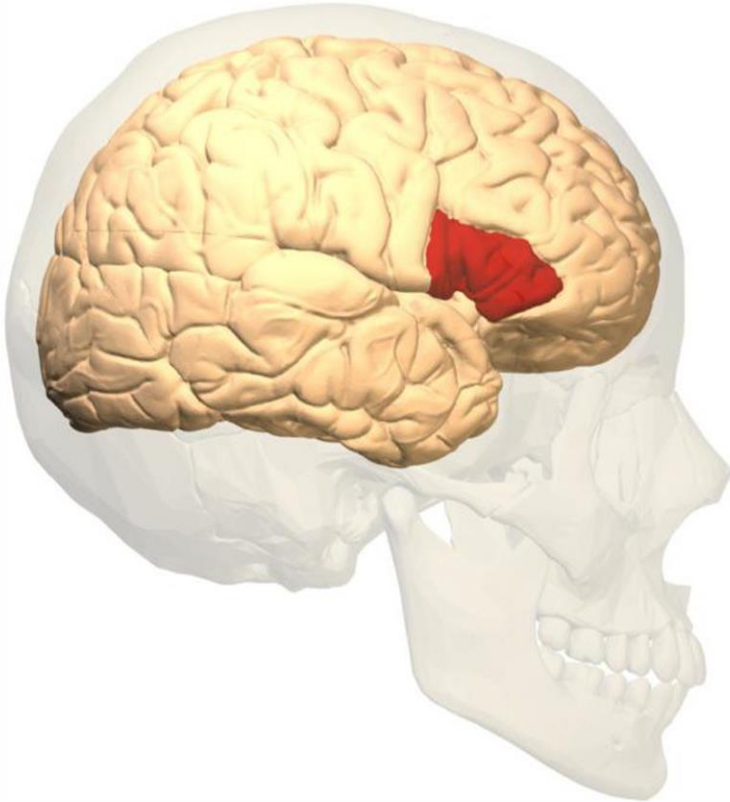
Mózg
prawidłowy

**Mózg
w przewlekłym
stresie**

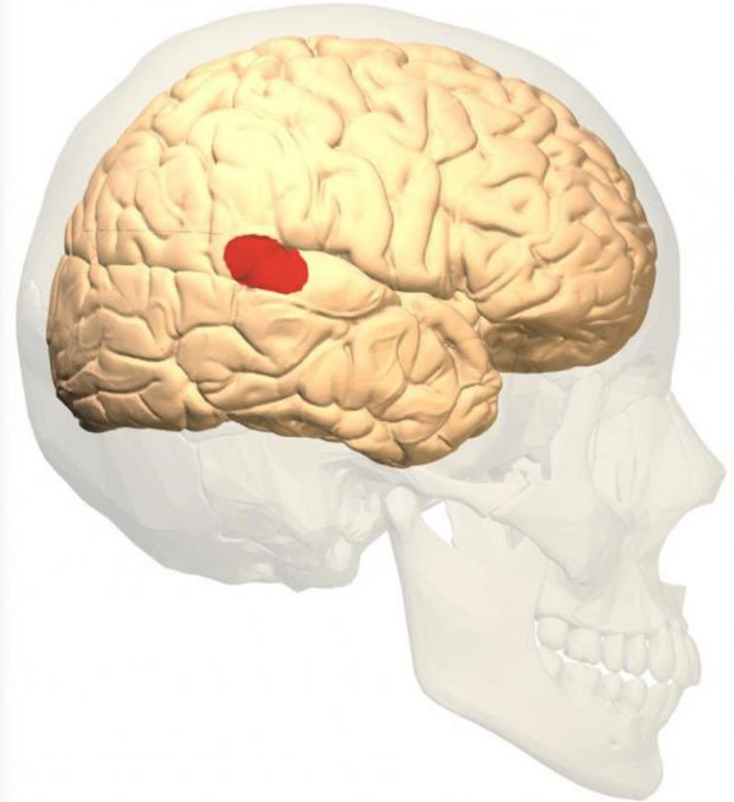
Stres – kortyzol

Ośrodek Broki

(część zakrętu czołowego dolnego)

WYPOWIADANIE SŁÓW

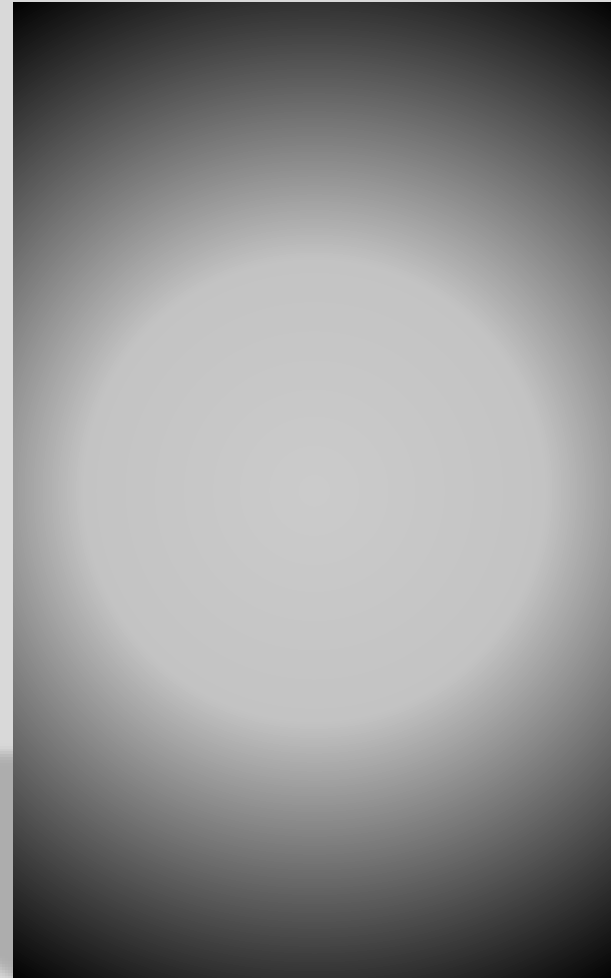

Ośrodek Wernickego

(część zakrętu skroniowego górnego).

ROZUMIENIE SŁÓW.

Odziedziczone
skutki traum
i własne stresy,
to jeszcze nie
wszystko...

Odziedziczone
skutki traum
i własne stresy,
to jeszcze nie
wszystko...

**Własne
myśli
i
emocje**

Negatywne myśli i emocje

ZAZDROŚĆ

DRWINA

POGARDA

KŁAMSTWO

ZAWIŚĆ

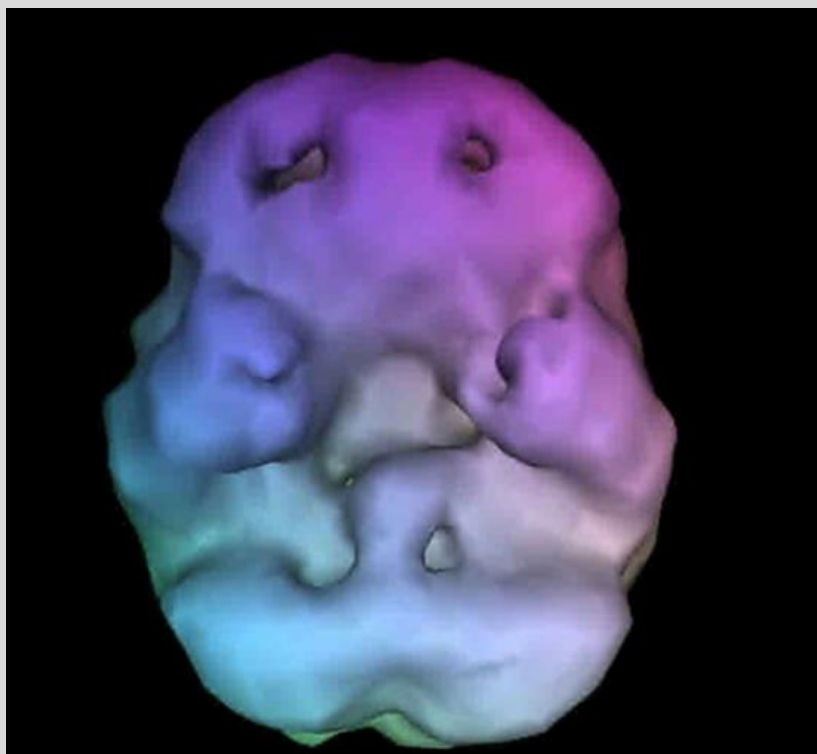
NIENAWIŚĆ

**BRAK
SZACUNKU**

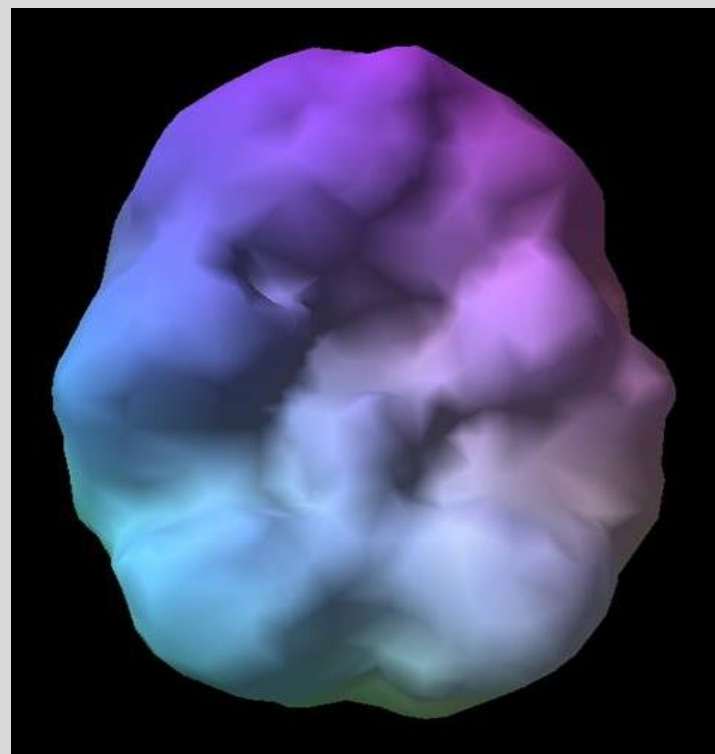
SZYDERSTWO

MANIPULACJA

Negatywne myślenie, nienawiść (Badanie SPECT)

Nienawiść

Wdzięczność

A woman with blonde hair, wearing a light-colored top, is looking upwards and to the right. She is pointing her right index finger towards a large, glowing, white outline of a human brain. The brain is set against a dark background with many small, bright white stars, suggesting a night sky or a digital space. The text is centered over the brain graphic.

Czy możemy sobie poradzić
z przewlekłym stresem?

Nasze widzenie świata

1. W ciągu ostatnich 20 lat liczba ludzi żyjących w skrajnym ubóstwie...?

- a) uległa niemal podwojeniu
- b) pozostała na tym samym poziomie
- c) zmniejszyła się prawie o połowę

2. Jaki procent rocznych dzieci na świecie poddano szczepieniom?

- a) 20%
- b) 50%
- c) 80%

Mamy zaburzony obraz świata?

TAK!

1. W ciągu ostatnich 20 lat liczba ludzi żyjących w skrajnym ubóstwie...?

a) uległa niemal podwojeniu

b) pozostała na tym samym poziomie

c) zmniejszyła się prawie o połowę

(tylko 7% ludzi odpowiedziało prawidłowo)

2. Jaki procent rocznych dzieci na świecie poddano szczepieniom?

a) 20%

b) 50%

c) 80%

(tylko 13% ludzi odpowiedziało prawidłowo)

R

Radzenie sobie
ze stresem

A

Aktywność
ruchowa

Z

Zdrowe odżywianie się

Model „**RAZ**”

Stres niekontrolowany
NIE DAM RADY

Jestem w sytuacji bez wyjścia,
jestem bezradna, boję się!

Stres kontrolowany
DAM RADE

Jestem silna/silny, nie boję się,
nawet jeśli będzie jeszcze gorzej!

Stres niekontrolowany
NIE DAM RADY

Jestem w sytuacji bez wyjścia,
jestem bezradna, boję się!

Adrenalina
Kortyzol – 10 x więcej!

Stres kontrolowany
DAM RADĘ

Jestem silna/silny, nie boję się,
nawet jeśli będzie jeszcze gorzej!

Adrenalina
Kortyzol

Dbajmy o dobre emocje

zadowolenie

radość

szczęście

przyjemność

rozkosz

duma

uniesienie

satysfakcja

euforia

ekstaza

życzliwość

ufność

uprzejmość

uwielbienie

akceptacja

miłość

endorfiny

serotonina

dopamina

oksytocyna

kwasi
 γ -aminomasłowy
(GABA)

Dlaczego pozytywne emocje są takie ważne?

Bo powstaną nowe neurony

Dlaczego pozytywne emocje są takie ważne?

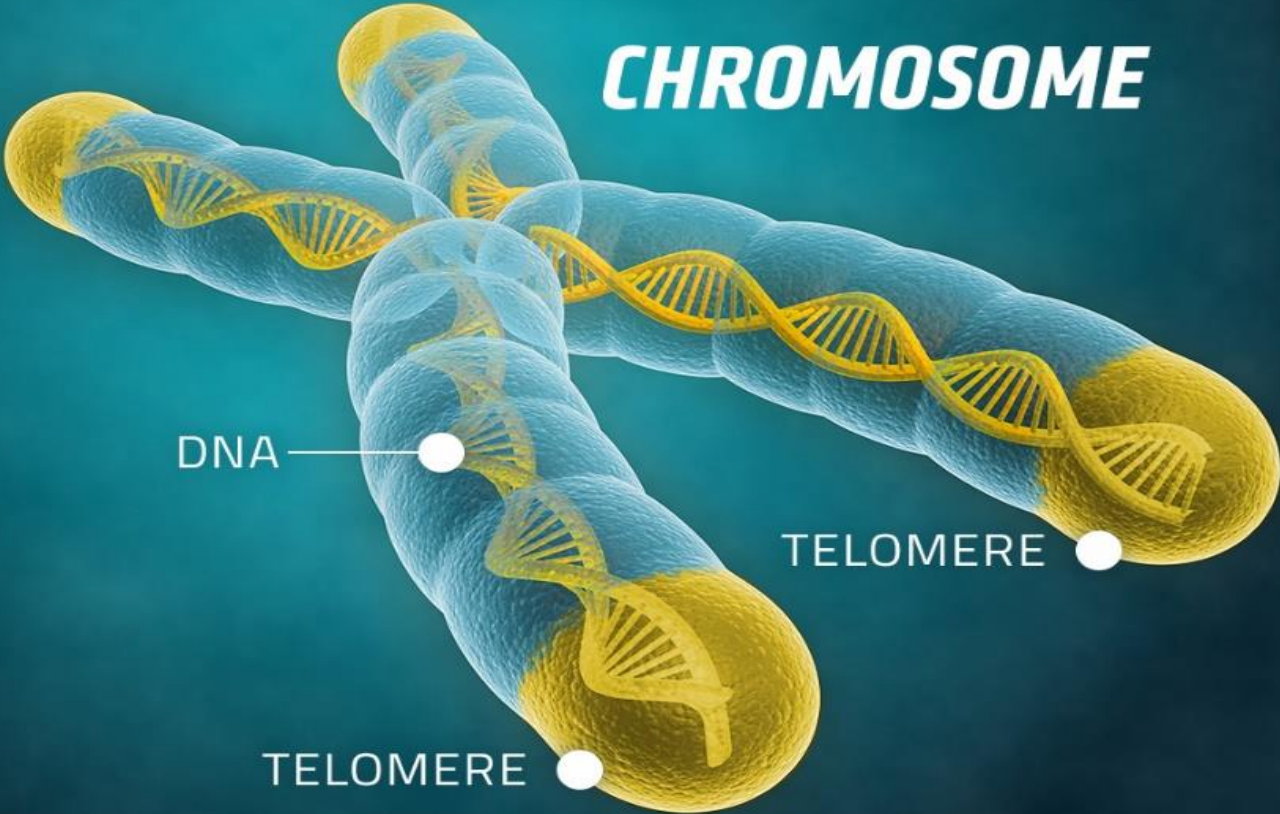

Bo powstaną nowe neurony

Bo będziemy dłużej żyć

CHROMOSOME

DNA

TELOMERE

TELOMERE

Dlaczego pozytywne emocje są takie ważne?

Bo powstaną nowe neurony

Bo będziemy dłużej żyć

Bo będziemy mniej chorować
na depresję

Dobre emocje zwiększają syntezę kwasu **GABA**,
który działa przeciwdepresyjnie.

Dlaczego pozytywne emocje są takie ważne?

Bo powstaną nowe neurony

Bo będziemy dłużej żyć

Bo będziemy mniej chorować
na depresję

Bo będziemy mniej chorować na
różne choroby

Terapie o udowodnionej naukowo skuteczności

MEDYTACJA MODLITWA

Jeżeli stosujemy medytację systematycznie, przez dłuższy czas, wówczas jej skutki są o wiele szersze:

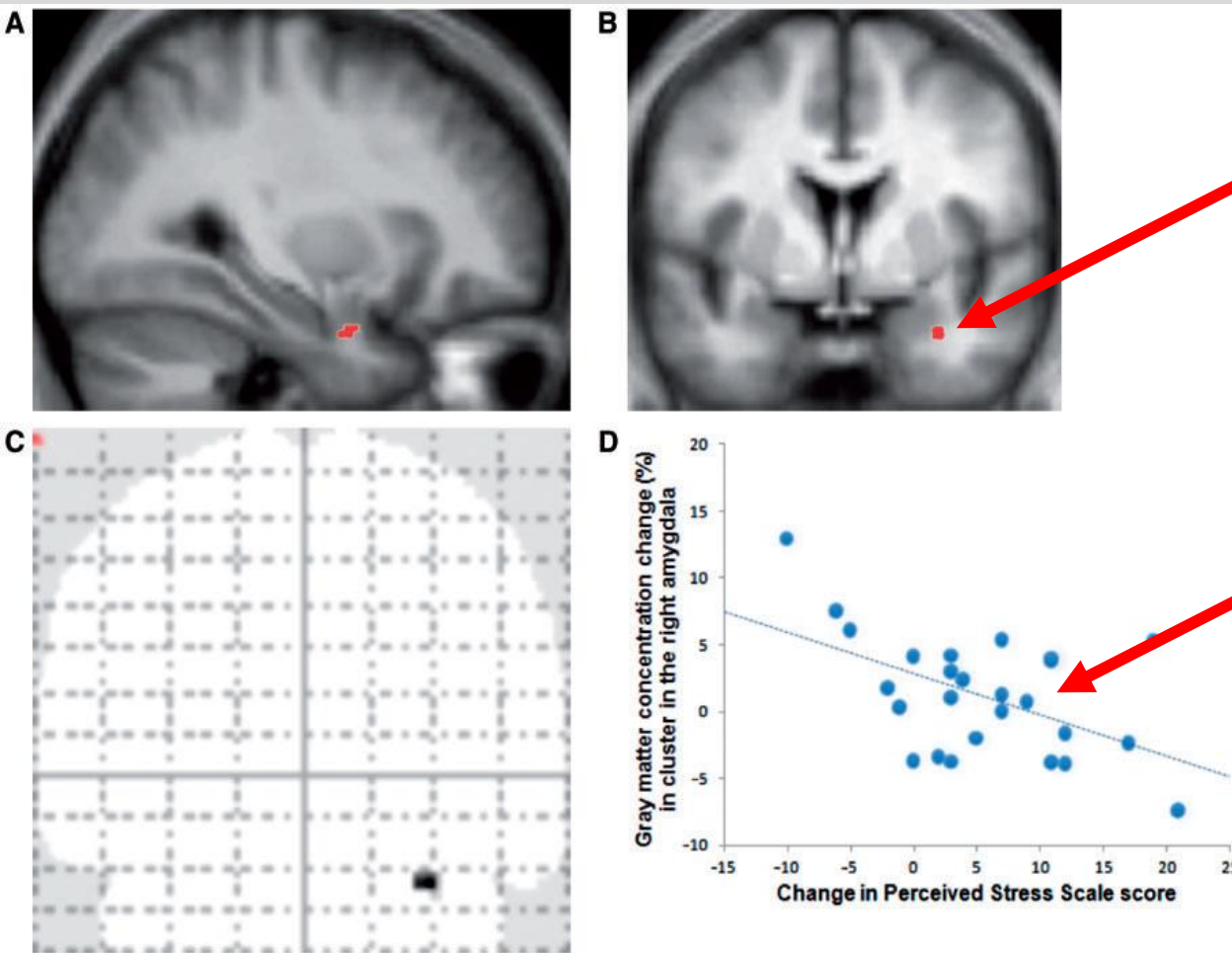
- **w mózgu wydzielana jest serotonina**
- **nasze lęki słabną**
- **mniej boimy się śmierci**
- **nasz układ odpornościowy jest o wiele silniejszy**
- **zaczynamy akceptować siebie**
- **jesteśmy bardziej pewni siebie**
- **przestajemy stale rozpatrywać przeszłość**
- **mniej chorujemy i jesteśmy bardziej odporni na stres**

MBSR *Mindfulness-Based Stress Reduction*

Po 2 miesiącach stosowania MBSR dochodzi do zmniejszenia aktywności jąder migdałowych i do redukcji stresu.

WIZUALIZACJA

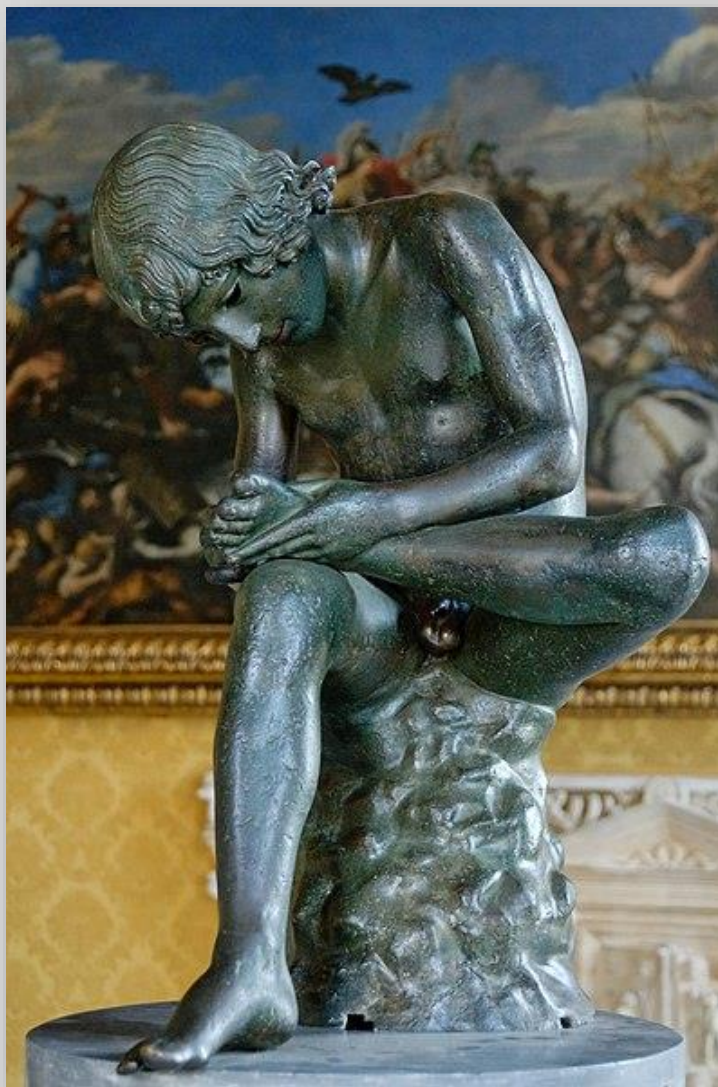

Francisco Goya, Parasol

[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:El_Quitasol_\(Goya\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:El_Quitasol_(Goya).jpg)

WIZUALIZACJA

Spinario, rzeźba hellenistyczna

Muzea Kapitołińskie, Rzym

MUZYKOTERAPIA

Orazio Gentileschi, Dziewczyna z lutnią
National Gallery of Art, Waszyngton

MUZYKOTERAPIA

Zmniejsza
stres

Zmniejsza
stężenie
kortyzolu!

Zwiększa
stężenie
dopaminy

Zmniejsza
ból

Zmniejsza
lęk

Łagodzi objawy
depresji

Zwiększa
liczbę kom.
NK

Pobudza
neurogenezę

KOLOROTERAPIA

Claude Monet, Most japoński
The National Gallery of Art, Waszyngton

A close-up photograph of a vibrant green leaf, likely from a herb, covered in numerous clear water droplets. The droplets are of various sizes and are scattered across the leaf's surface, which shows some vein structure. The background is a soft, out-of-focus green.

Zieleń w otoczeniu – obrus,
serwetki, kwiaty w donicach itd...

Zielone ubrania, zielona torebka,
apaszka itd...

Przewaga zielonych
warzyw i owoców

Odpręża, wycisza, relaksuje

Wzmacnia układ odpornościowy

Wzmacnia serce,
układ hormonalny
i działa bakteriobójczo

AROMATERAPIA

Vincent van Gogh, Kwitnące migdały

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:WLANL_-_MicheleLovesArt_-_Van_Gogh_Museum_-_Almond_Blossom_1890.jpg

AROMATERAPIA

Zmniejsza
stres

Zmniejsza
stężenie
adrenaliny!

Zwiększa
stężenie
serotoniny

Zmniejsza
ból i lęk

Zwiększa
koncentrację

Obniża
ciśnienie krwi

Zwalnia
akcję serca

Pobudza układ
odpornościowy

ARTETERAPIA

Sandro Botticelli, Primavera

ARTETERAPIA

Zmniejsza
stres

Zmniejsza
ból

Zmniejsza
lęk

Uspokaja,
relaksuje

Poprawia
sen

Łagodzi objawy
depresji

Poprawia
jakość życia

Zwiększa
poczucie własnej
wartości

MUZEOTERAPIA

Muzeum na receptę

Luwr w szpitalu

MUZEOTERAPIA

Ból

Lęk

Cierpienie

Bezsenna

Depresja

Pamięć

Empatia

Kreatywność

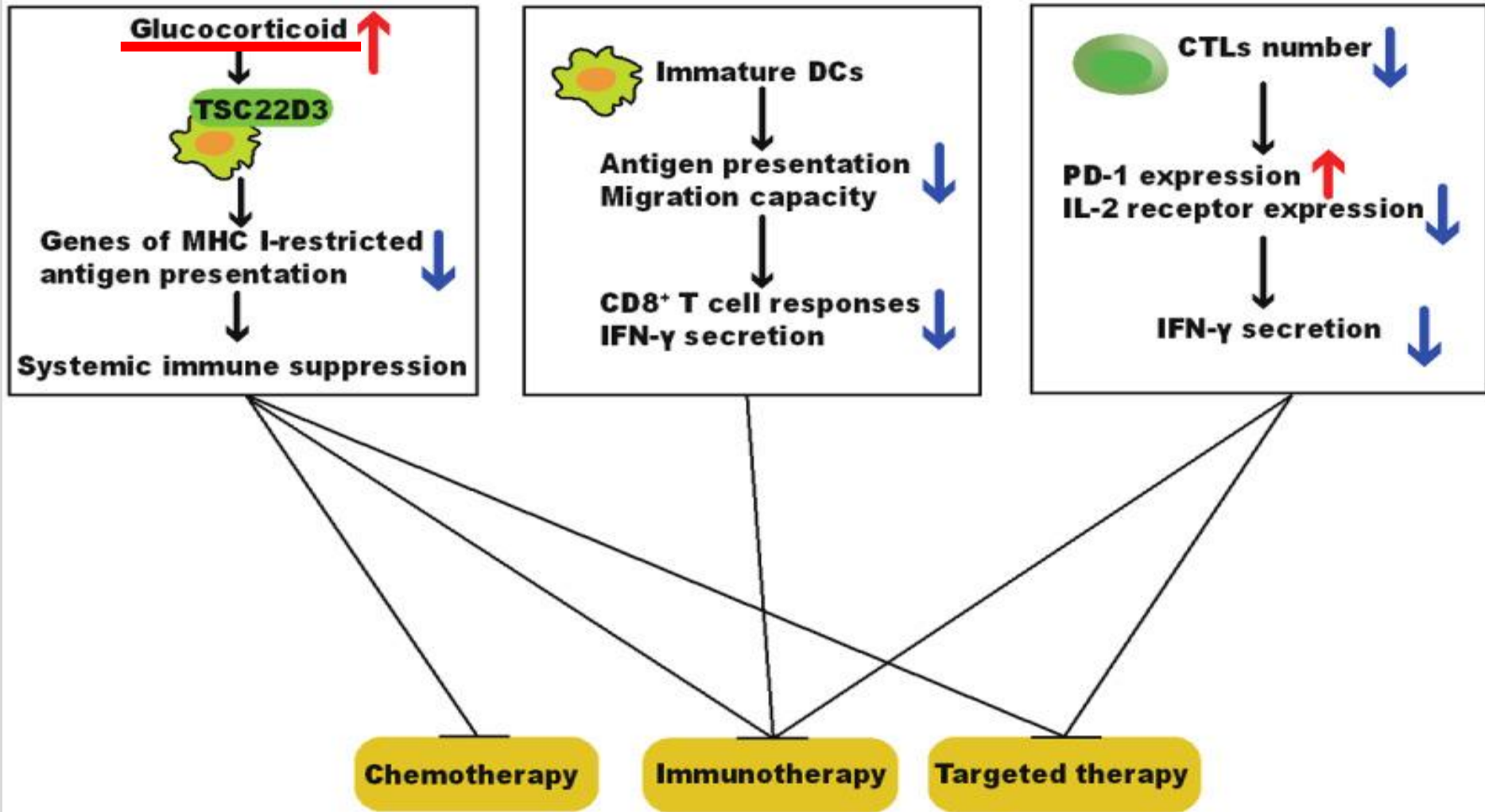
Nowe
umiejętności

Integracja
społeczna

Ale ja nie mam czasu!

Przewlekły stres osłabia powodzenie terapii !

R

Radzenie sobie
ze stresem

A

Aktywność
ruchowa

Z

Zdrowe odżywianie się

Model „**RAZ**”

Zielone recepty

Terapia lasem, kąpiele leśne

Model „RAZ”

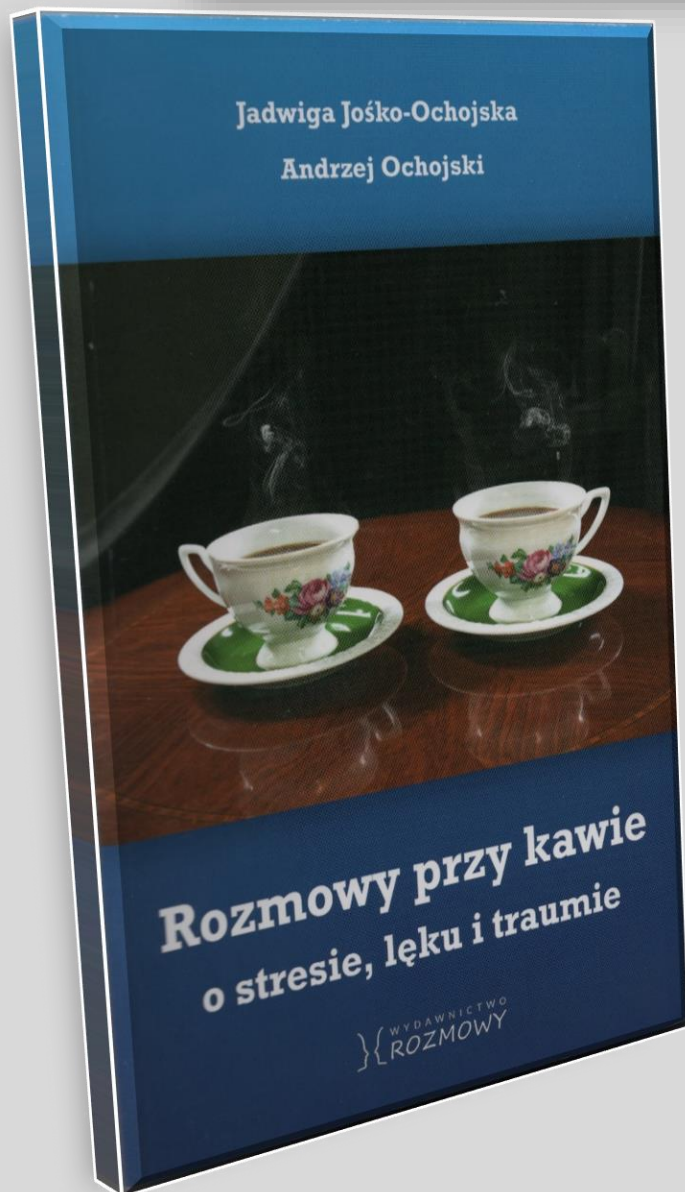

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

www.rozmowyprzykawie.com

Nie czekaj na chwilę
szczęścia.

Chwyć chwilę...
i spraw,
aby stała się szczęśliwa.

